

Дозвілля як фактор особистісного буття

Сьогодні дає пересічному українцю безліч можливостей реалізації свого дозвілля. Різні клуби за інтересами, художні та танцювальні студії, театр, кафе, спілкування із друзями, читання улюбленої книжки. Що ж саме обирають українці та чим керується окремий індивід при виборі дозвільної практики? Відповіді на ці питання є актуальними для багатьох науковців у сфері соціології.

Так, серед вчених, що досліджували проблеми вільного часу та дозвілля багато соціологів класичної епохи: Е. Дюркгейм, М. Вебер, П. Сорокін сформулювали основні засади соціології дозвілля. У дослідження особливостей формування та розподілу вільного часу чималий внесок зробили українські соціологи Є.І. Головаха, В.М. Піча, О.М. Семашко, Н.М.Цимбалюк та ін. Говорячи про сучасне зарубіжне дослідження дозвілля, слід згадати французьку (Ж.Дюмазедьє, А.Жерар, Ж.Іон, Ж.Фрідман), американську (Дж.Ландберг, С.Паркер), німецьку (Х.Дюрст, Х.Ольшовські, Р.Трептова) школи.

Так, Ж. Дюмазедьє запропонував концепцію цивілізації дозвілля. Так само, як у концепціях постіндустріального суспільства, сфері дозвілля приділялася особлива роль як найважливішій соціальній підсистемі. Ж. Дюмазедьє вважав, що шлях для розвитку особистості – це прийдешня «цивілізація дозвілля», що, на думку Дюмазедьє, уже наступила в 70-і роки ХХ століття. Його послідовник Ж.Фурастьє розробляв ідею «цивілізації дозвілля» як моделі постіндустріального суспільства, відповідно до якої дозвілля, починаючи з деякого рівня економічного розвитку, здобуває все більшу автономію від праці та стає самодостатньою цінністю. Розробки зазначених французьких соціологів становлять теоретичну базу для подальших емпіричних досліджень.

Хоча плідна праця в сфері емпіричних досліджень дозволяла початися в 20- 30-і рр. XX ст. в рамках масових обстежень, потік досліджень дозволя наростав після Другої світової війни у всіх країнах. Культурна дозвіллева практика вивчалася у зв'язку з бурхливим розвитком телебачення й інших засобів масової комунікації.

На теренах України вивчення моделей культурно-дозвіллевої діяльності населення впродовж 1996 – 2001 років проводилось лабораторією соціології культури Українського центру культурних досліджень. А 2004 року зазначеним центром на основі «вивчення широкого масиву дозвіллевих культурних практик сьогоднішніх українців - від масових і до елітарних - проводилось дослідження «Трансформації культурних практик та споживання культурних товарів і послуг у сучасному українському суспільстві» [3].

Соціальний прогрес, порушення вже традиційного розділу робочого і неробочого часу призводять до зміни соціальних функцій останнього, зростання ролі вільного часу і дозволя в житті суспільства. Дозволя вже не відіграє другорядну роль і не розуміється лише у контексті з робочим часом. Цей феномен діє і розвивається абсолютно автономно.

В умовах інтенсифікації виробництва сфера дозволя і вільного часу стає все більш соціально цінною та привабливою для людини як така, що створює умови для повної і всебічної реалізації індивіда, прояву його особистісного і соціального потенціалу. Саме тому зараз спостерігається тенденція, коли українці обирають масове дозволя і тим самим виносять на другий план такі різновиди дозволя, як перегляд телевізору, в'язання, вишивання і т.д., які передбачають мінімізацію соціальної взаємодії.

Реалії сьогодення України відображають тенденцію до активної дозвіллевої діяльності суспільства. Дозволя окремої людини чи соціальної групи є індикатором культури, кола духовних потреб та інтересів. Незалежно від статі та віку, відвідуючи різні культурні заклади, гуртки за інтересами люди вступають в соціальну взаємодію, поєднуючи творчу, інтелектуальну та ігрову діяльності. Сучасна молодь наповнює своє життя відвіданням театрів, кінотеатрів, виставок, дискотек. В реаліях сучасної України існує маса установ, в яких з кожним роком відкривається все більше і більше місць, де можливо не просто відпочити, а й провести час з користю. Для українців соціальні інститути дозволя є провідними сферами соціально-культурної інтеграції й особистісної самореалізації.

Література: 1. Культура сіл Харківщини: Конкретне соціокультурне дослідження/А.І. Жогленко, З.І. Алфьорова, Ю.М. Нагорний та ін. – Харьков: Регіон-інформ, 2002.- 180 с.; 2. Цимбалюк Н.М. Регіональні моделі дозвіллевої діяльності населення України http://www.sociology.kharkov.ua/docs/chten_01/cimbaluk.doc; 3. Стріха М.В., Рябчук М.Ю., Метельова Т.В. Дослідження трансформації культурних практик та споживання культурних товарів і послуг у сучасному українському суспільстві http://www.culturalstudies.in.ua/uckd_k.php; 4. Зборовский Г.Е. Социология досуга и социология культуры: поиск взаимосвязи// Социс, 2006, № 12. – С.56 – 63.